

8. визначення кількісних показників і оцінку змін стану корпорації; на цьому етапі також аналізуються чинники внутрішнього і зовнішнього середовища, які негативно впливають на діяльність керованого комплексу, і розробляються заходи щодо їх нейтралізації.

9. розробку системи контролю і (при необхідності) коректування бізнес-процесів, що характеризують функціонування корпорації.

Недостатня увага до процесу формування нової господарчої структури приводить до того, що створене об'єднання не може характеризуватися єдиними цільовими установками, принципами управління, ефективними бізнес-процесами і, як наслідок, високою конкурентоспроможністю. В цьому випадку можна констатувати, що інтеграція супроводжується негативним синергічним ефектом, тобто результати спільного функціонування учасників корпорації будуть менші, ніж показники діяльності кожного суб'єкта окремо.

Література

1. Гольштейн Е.Г., Юдин Д.Б. Задачи линейного программирования транспортного типа. – М.: Наука, ФИЗМАТЛИТ, 1969. – 384 с.
2. К.Боумен Стратегия на практике. – СПб: Питер, 2003 – 251 с.
3. Кудakov А.С. Терминологические проблемы определения сложных хозяйственных систем //Актуальные проблемы финансов и банковского дела: Сб. науч. тр. – СПб.: СПбГИЭУ, 2005. – Вып.8.
4. Майкл Портер Конкуренция. – М.: Вильямс, 2005. – 608 с.

Ревуцька А.О.

ВПЛИВ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ ЧИННИКІВ НА СТАБІЛІЗАЦІЮ КАДРІВ У СІЛЬСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ

Проблема стабілізації кадрів у сільському господарстві велика багатопланова. Вона пов'язана з дією багатьох груп факторів природних, соціально-економічних, соціально-психологічних, етнічних демографічних та ін. Дію даних факторів необхідно розглядати в тісному їх взаємозв'язку, тому що задовільний стан одних із них при недостатньому задоволенні інших негативно позначається на закріпленні трудових ресурсів і значною мірою визначає характер міграційної рухомості сільського населення, особливо кваліфікаційної робочої сили.

Ступінь впливу різних факторів на стабілізацію сільськогосподарських впливу різних факторів на стабілізацію сільськогосподарських кадрів постійно змінюється. Це пов'язано, передусім із дією закону підвищення потреб, сут-

ність якого полягає в кількісних і якісних змінах структур споживання, зростанні сукупного обсягу різноманітних матеріальних духовних потреб, які розвиваються разом із засобами їх задоволення. Закон підвищення потреб перебуває в тісному взаємозв'язку в системі економічних законів, сферою дії яких зумовлюється процеси стабілізації кадрів сільськогосподарському виробництві. Це, зокрема, закони поділу праці, переміни праці, розподілу за працю.

Особливий відбиток на дію економічних законів, які впливають на стабільність кадрів накладає специфіка сільського господарства. Оскільки в цій галузі робочий період не збігається з періодом виробництва і виникають вимушені перерви в трудовому процесі на одному робочому місці, людина з метою раціонального використання своєї робочої сили й задоволення особистих і суспільних потреб повинна воліти рухомістю та здібністю періодично змінювати місце роботи. Рухомість сільськогосподарських працівників пов'язана і з рядом інших об'єктивних причин, які не залежать від трудових умов.

Розвиток продуктивних сил у сільському господарстві, його технічне переозброєння і впровадження нових технологій зумовлюють абсолютне й відносне зменшення зайнятих на відміну від промисловості. Водночас переміщення трудових ресурсів нерідко здійснюється у формі плинності, тобто неплавного, нерегульованого процесу. Так, тільки у 2009 році з розрахунку до середньої чисельності штатних працівників сільського господарства вибуло 52,6%, з них із причин плинності кадрів -49,0% [4]. При цьому слід зазначити, що останніми роками чисельність сільського населення, в тому числі зайнятих, різко зменшилася, що пояснюється не лише об'єктивними, а й суб'єктивними факторами. Статистичні дані про демографічну базу аграрного виробництва свідчать про економічну і соціальну розбалансованість цієї сфери. За період з 1990 по 2010 рік сільське населення зменшилось на 2,5 млн осіб. Нерегульовані зміни в розвитку демографічних процесів призвели до зниження темпів природного руху населення, що обмежило можливості його оптимального відтворення в майбутньому.

Під час реформування сільського господарства й переходу до ринкових умов більшість колективних господарств, які очолювали тимчасові керівники, збанкрутіла, а вся виробнича база була фактично знищена. На місці тракторних станів, тваринницьких комплексів нічого не залишилося.

При розпаюванні земель створилися нові агроформування, чимало їхніх керівників, прибравши до рук паї селян, взяли курс на вирощування тих культур, які приносять більші прибутки – це зерно, соя, соняшник, ріпак. Вирощування трудомістких культур, зокрема цукрових буряків, було зведено до мінімуму. Невигідно стало займатись і такою складною галуззю, як тваринництво, що спричинило з 1990 року скорочення в п'ять разів поголів'я великої рогатої худоби, у три рази – корів, у два з половиною – свиней [3].

Як наслідок, на селі настало масове безробіття. В новостворених аграрних структурах, за розрахунками економістів, змогли влаштуватись на роботу не більше п'яти відсотків раніше зайнятих на тих чи інших ділянках виробництва. Решта залишилася наодинці із своїми проблемами, значна частина економічно

активного населення, яка мала відповідну професійну підготовку, виїхала в міста у пошуках спеціальностей, які відповідають їхньому рівню знань і дають змогу розкрити потенційні можливості. В розрізі окремих професійних груп переважну частину серед вибулих становлять механізатори, агрономи, інженери, будівельники, учителі, лікарі. Якщо раніше надзвичайно гостро стояло питання закріплення на селі чоловіків, здатних до професійного росту, то тепер воно більшою мірою стосується представників жіночої статі. Так, тільки у 2009 році з сільської місцевості вибуло 91 тис. чоловіків і майже 113 тис. жінок [1]. Спостерігається активний виїзд працездатних жінок дітородного віку за кордон у пошуках роботи. Все це негативно позначається на демографічній ситуації, призводить не тільки до погіршення економічної ситуації, обезлюднення сіл, але й до деградації тих, хто залишається. Представники чоловічої статі нерідко піддаються спокусі пияцтва, діти залишаються напризволяще без опіки батьків, а старше покоління – на виживання. Причому частина жінок, як правило, в село не повертаються.

Ситуація, яка склалась на селі, вимагає рішучих дій з боку державних органів. Передусім необхідно вжити заходів щодо зміцнення матеріальної бази сільського господарства, поліпшення інфраструктури, підвищення рівня життя населення, матеріального забезпечення, створення необхідних умов праці, побуту, культури.

Через слабку матеріальну базу, низьку якість технічних засобів залишається низькою фондо- і енергоозброєність праці працівників сільського господарства, внаслідок чого понад 70% становить ручна праця. В той же час ціни на засоби виробництва зростають у п'ять разів швидше, ніж на продукцію сільського господарства. Що ж до матеріального забезпечення сільських жителів, то воно фактично не поліпшується. Результати проведеного Інститутом Горшеніна всеукраїнського дослідження в усіх регіонах України серед мешканців села показують, що серед проблем 78,6% із них назвали підвищення цін, 49,3 – низький рівень доходів, 56,8% - безробіття, 27,5% - відсутність зайнятості молоді. Натуральне господарство виручає 34,1% опитаних, заробітки „де прийдеться” – 33,5, у т.ч. за кордоном – 14,4%. Доглядаючи сади і городи – 73%, утримують свиней – 31,8, корів і кіз – 25,6%. Серед респондентів 49,2% відповіли, що їм вистачає на життя (без придбання товарів довготривалого користування), 33,2% - вистачає в основному на їжу, а придбання одягу, взуття вже пов'язано з труднощами, 9,4% ледь зводять кінці з кінцями і лише у 0,5% не має жодних матеріальних труднощів [2].

Середньомісячна зарплата у сільському господарстві становить 63,2% від зарплати в економіці, 57 – у промисловості, 50% - на транспорті і у зв'язку. Повною мірою виручають особисті господарства населення, частина яких у валовій сільгосппродукції дорівнює майже 50%, а у виробництві картоплі – 90, овочів – 80, м'яса – 60, молока 80%. Однак у зв'язку із занедбаністю роботи кооперації, заготівельних пунктів виникають великі труднощі з реалізацією продукції. Серйозною проблемою є відсутність в особистих господарствах необхідної техніки, засобів малої механізації. Селяни не в змозі її придбати через

високі ціни. Тільки за останні п'ять років ціни, зокрема на трактори, збільшилися у два рази. Лише 13,6% сільських домогосподарств мають техніку, в т.ч. 17,0% - трактори, 1,8 – комбайни, 10 – сівалки, 11,4% - культиватори [3].

При цьому слід враховувати, що зараз у приватній власності знаходяться 73% сільськогосподарських угідь і 82% ріллі. Право на загальний пай одержали 6,9 млн. осіб. Більше 60% розпайованих земель перебуває в оренді сільськогосподарських підприємств. Після прийняття Закону України „Про ринок землі” з 1 січня наступного року земля може стати товаром. Звичайно, це відповідним чином вплине на стабілізацію трудових ресурсів. По-перше, далеко не всі бажуючі селяни зможуть купити землю через відсутність необхідних коштів; по-друге, частина із них готова буде продати землю через безгрошів'я, необхідність покривати витрати на лікування, навчання дітей, а також у зв'язку з відсутністю технічних засобів для обробки землі; по-третє, зважаючи на те, що у селі залишилися в основному люди старшого віку, вони не в змозі будуть самостійно обробляти землю. В результаті землю скупляють представники великих бізнесових структур і незначні площі під силу буде придбати фермерам та окремим фізичним особам. А безземельні селяни поповнять ряди безробітних і після реєстрації в центрах зайнятості доведеться їм виплачувати допомогу по безробіттю, що, безумовно, призведе до незапланованих бюджетних витрат.

У зв'язку з тим, що уже на нинішній час у новостворених агро холдингах, які володіють десятками тисяч гектарів землі, із збільшенням кількості земель зменшується чисельність зайнятих на 1000 га, в перспективі а під час продажу землі може серйозно загостритися проблема безробітних.

На фоні тих зрушень, які є у розвитку економіки сільського господарства, продовжує катастрофічно відставати соціальна сфера села. Переважна більшість керівників новостворених агропідприємств, які взяли в оренду таї селян, відмовляються виділяти кошти на соціальну сферу, а місцеві органи влади, на яких покладено фінансування, неспроможні цього забезпечити через відсутність необхідних коштів і мізерність своїх бюджетів. У результаті у сільській місцевості обмежений доступ до базових можливостей розвитку людського капіталу – освіти, медичного, побутового, житлово-комунального, транспортного обслуговування. Це стосується також інформаційного простору. В багатьох селах не можливо задовольнити навіть мінімальні потреби, відсутні елементарні послуги за місцем проживання людей. Отже, соціальна сфера села перебуває в занедбаному стані. Винятком є окремі, так звані „острівки” в тих населених пунктах, де підприємства очолюють вмілі, талановиті й досвідчені організатори, які чудово розуміють, що в полі зору повинна стояти передусім людина з її різнобічними потребами та потребами її сім'ї.

Розвиваючи соціальну сферу, турбуючись про людей, створюючи всі умови для їх матеріального й духовного зростання, такі керівники, як Герої України О.Г.Коросташов, З.М.Гришко, А.М.Пачевський, М.В.Шаповал, Т.М.Корост, М.С.Васильченко не мають проблем із кадрами, їхнім закріпленням на виробництві. Для них кадри – це золотий фонд держави, тому й така увага і турбота про них. На жаль, прикладів таких небагато.

У цілому майбутнє села залежить від людей, які в ньому проживають та трудяться. Не буде людей – не буде села, а не буде села – не буде держави. Тому державна політика на селі повинна базуватися на концепції людського капіталу, визначенні його пріоритетності й визначальної ролі у відродженні села і припиненні його деградації. Проблема стабілізації трудових ресурсів у сільському господарстві може бути успішно розв’язана тільки при врахуванні державою дій усіх соціально – економічних факторів в їх діалектичному поєднанні та взаємозв’язку.

Література

1. Демографічний щорічник населення України. – К., 2010. – с. 427.
2. Сільські вісті. – 2011. - №68. – 17 червня.
3. Статистичний збірник «Праця України». – К., 2010. – с. 48.
4. Статистичний збірник «Сільське господарство України». – К., 2010. – с. 109.

Сидоров А.А., Коробський Р.В.

УПРАВЛІННЯ ЕКОНОМІЧНОЮ БЕЗПЕКОЮ ПІДПРИЄМСТВ

За ринкових умов господарювання дуже важливого, якщо не вирішального значення набуває економічна безпека всіх суб’єктів підприємницької та інших видів діяльності. Економічна безпека підприємства — це такий стан корпоративних ресурсів (ресурсів капіталу, персоналу, інформації і технології, техніки та устаткування, прав) і підприємницьких можливостей, за якого гарантується найбільш ефективно їхнє використання для стабільного функціонування та динамічного науково-технічного й соціального розвитку, запобігання внутрішнім і зовнішнім негативним впливам (загрозам).

Необхідність постійного забезпечення економічної безпеки зумовлюється об’єктивно наявним для кожного суб’єкта господарювання завданням забезпечення стабільності функціонування досягнення головних цілей своєї діяльності. Рівень економічної безпеки фірми залежить від того, наскільки ефективно її керівництво і спеціалісти (менеджери) будуть спроможні уникнути можливих загроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Джерелами негативних впливів на економічну безпеку можуть бути: 1) свідомі чи несвідомі дії окремих посадових осіб і суб’єктів господарювання (органів державної влади, міжнародних організацій, підприємств (організацій)-конкурентів); 2) збіг об’єктивних обставин (стан фінансової кон’юнктури на ринках даного підприємства, наукові відкриття та технологічні розробки, форс-мажорні обставини тощо). Залежно від суб’єктної обумовленості негативні впливи на економічну безпеку можуть мати об’єктивний і суб’єктивний харак-